

Nichepartijen in de eenentwintigste eeuw

Een exploratief onderzoek naar het succes van Piratenpartijen in
Europa

Jasmijn Boeken (S4709101)

14 juni 2019

Begeleider: Dr. M. J. Meijers

Radboud Universiteit, Nijmegen

Nijmegen School of Management

Thesis ingediend als een van de vereisten voor het behalen van de graad van bachelor
politicologie (BSc).

De Piratenpartijen in Europa lijken veel op elkaar wat standpunten betreft maar bij hun verkiezingsresultaten is dit niet het geval. In dit onderzoek wordt er gezocht naar factoren die dit kunnen verklaren. Eerst wordt vastgesteld dat de Piratenpartij een niche partijfamilie is. Vervolgens zijn door een focusgroep verschillende factoren geïdentificeerd die van belang kunnen zijn. Dit is getest met behulp van interviews met leden uit Zweden, Nederland en Luxemburg. Hieruit blijkt dat organisatie, budget en routinisering van invloed zijn op het al dan niet succesvol zijn van deze nichepartijen.

Inhoud

Inleiding	4
Theoretisch kader	7
Methode	15
Analyse	19
Conclusie	24
Literatuur	27
Appendix	31
Bijlage 1: Draaiboek focusgroep	31
Bijlage 2: Transcriptie focusgroep	32
Bijlage 3: Rangorde factoren focusgroep	71
Bijlage 4: Transcriptie interview Rico Brouwer	72
Bijlage 5: Transcriptie interview Matthijs Pontier	91
Bijlage 6: Transcriptie interview Magnus Andersson	95
Bijlage 7: Transcriptie interview Sven Clement	101

Inleiding

Op 21 maart 2018 stemde Nederland tijdens een raadgevend referendum over de Wet op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten 2017 (WIV), in de volksmond ook wel de sleepwet genoemd. Ondanks dat de meerderheid tegen stemde werd de wet doorgevoerd. De wet was aangepast, maar veel meer dan ‘cosmetisch’ valt deze aanpassingen niet te noemen. *Big Brother is watching you*, welkom in 1984. Het feit dat bijna vierhonderdduizend handtekeningen werden verzameld om dit referendum plaats te laten vinden, laat zien dat ‘privacy’ een onderwerp is waar (politiek) over gepraat moet worden.

Ook in de politieke filosofie is privacy een relevant onderwerp. Geïnspireerd op ‘het panopticon’ zoals beschreven door Jeremy Bentham (1843), beschrijven Herik en Scherner dat we door groeiende surveillance in een ‘Elektronisch Superpanopticon’ terecht komen (2006, p. 221). De theorie zoals door Bentham beschreven is dat wanneer je het idee hebt dat je in de gaten gehouden wordt, je automatisch je gedrag aanpast naar de sociale norm (ibid.). Herik en Scherner stellen dat dit een negatief effect kan hebben op de vrijheid van meningsuiting en politieke participatie (ibid.). Shoshana Zuboff gaat nog een stap verder en stelt zelfs dat de toekomst van de mens in gevaar is (2019). Ze stelt dat we niet meer leven in een kapitalistische samenleving, maar in een samenleving van surveillance kapitalisme (ibid.). Zoals Marx het kapitalisme weergaf als een vampier die leefde van het werk van de arbeiders, stelt Zuboff dat het surveillance-kapitalisme zich voedt met elk onderdeel van het menselijk leven (2019, p. 9).

De theorieën in de politieke filosofie laten zien waarom privacy belangrijk is en welke gevolgen de groeiende surveillance voor burgers zou kunnen hebben. Privacy is een van de belangrijkste kernpunten van de Piratenpartij. De eerste Piratenpartij werd opgericht te Zweden in 2006 (Khetani, 2012). De drie belangrijkste standpunten van de partij waren de hervorming van copyright-wetgeving, de afschaffing van het patentrecht en het beschermen van de privacy van het individu (ibid.). Binnen een week na de oprichting van de Zweedse Piratenpartij ontstonden in vijf andere landen ook Piratenpartijen, en in 2007 werd de internationale Piratenpartij (PPI) opgericht (Almqvist, 2016, pp. 101-102). De Piratenpartij wordt vaak gelinkt aan Pirate Bay, dat in 2003 werd opgericht door het Zweedse Piratenbureau, een anti-auteursrechten organisatie (Beyer & McKelvey, 2015, pp. 898-899). Op de website van Pirate Bay kan informatie gedeeld worden zonder censuur (ibid.). Hoewel de Piratenpartij geen directe link heeft met Pirate Bay, dankt ze een deel van haar succes aan de website (Beyer & McKelvey, 2015, p. 900). Elke keer wanneer een oprichter van Pirate Bay in de rechtszaal verscheen, zag de Zweedse Piratenpartij haar ledenaantal flink toenemen (ibid.). Toch is het de Zweedse partij tot nu toe niet gelukt om een zetel te bemachtigen in het nationaal parlement (Sweden.se, 2019). De Tsjechische Piratenpartij boekt de afgelopen jaren wel succes, en is nu zelfs de derde partij van het land (Mortkowitz, 2019). Het succes heeft er zelfs toe geleid dat de burgemeester van Praag nu een Piraat is (ibid.). De Luxemburgse Piratenpartij haalde in 2018 tijdens

ationale verkiezingen twee zetels binnen (Hochard, 2019), en in 2017 haalden de IJslandse Piraten ruim negen procent van de stemmen en bemachtigden ze zes zetels in het parlement; dit waren er echter wel vier minder dan tijdens de vorige verkiezingen (Sharwood, 2017). Hoewel de partijen op ideologisch gebied dicht bij elkaar liggen, is dit in hun verkiezingsresultaten niet het geval. Dit leidt ook direct naar de hoofdvraag van dit onderzoek, namelijk welke factoren zijn van belang in het succes van sommige Piratenpartijen en het falen van andere Piratenpartijen binnen Europa? Om deze vraag te beantwoorden, zullen eerst twee deelvragen beantwoord moeten worden: (1) is de Piratenpartij een partijfamilie? En (2) is de Piratenpartij een nichepartij? In het theoretisch kader zullen eerst deze deelvragen behandeld en beantwoord worden.

De maatschappelijke relevantie van dit onderzoek is dat het zal laten zien of- en wanneer Piratenpartijen succesvol zijn. Zoals eerder filosofisch onderbouwd, kunnen de punten die de Piratenpartij aandraagt van grote invloed zijn op ons leven. Dit onderzoek is naast maatschappelijk relevant ook wetenschappelijk relevant. Onderzoek naar Piratenpartijen is van belang voor de ontwikkeling van de theorie over nichepartijen. Zoals Meguid in zijn conclusie al toegeeft zijn onderwerpen zoals immigratie en milieu ondertussen onderdeel geworden van alle mainstream partijen (2005, p. 357). Het is dus tijd voor nieuw onderzoek naar nichepartijen. De Piratenpartij is het prototype nichepartij op dit moment en zou daarom een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de literatuur (Zulianello, 2017, p. 1). Dit onderzoek zal ook een bijdrage leveren aan de literatuur over partijfamilies. Onder leiding van Mair en Mudde (1998) zullen de verschillende methodes worden besproken waarmee een partijfamilie kan worden geïdentificeerd. Een gebruikelijke methode is om te kijken naar de naam van de partij (Von Beyme, 1988, p. 3). Hier hebben Mair en Mudde echter bezwaar tegen; zij stellen voor te kijken naar gedeelde oorsprong of gedeelde ideologie (1998, p. 223).

Dit is een exploratief onderzoek; er is daarom gebruik gemaakt van een focusgroep¹ om de factoren te identificeren die van invloed zijn op het al dan niet succesvol zijn van Piratenpartijen. De resultaten van de focusgroep zullen in het theoretisch kader verder worden toegelicht aan de hand van bestaande literatuur. Hoewel het ongebruikelijk is om in het theoretisch kader al onderzoeksresultaten te bespreken, is daar toch voor gekozen. De focusgroep is namelijk leidend voor het identificeren van de factoren die vervolgens in de bredere literatuur geplaatst zullen worden. In het hoofdstuk over de methode zullen de verschillende onderzoeksstrategieën worden besproken. In tegenstelling tot wat u wellicht gewend bent, zal hier geen operationalisatie plaatsvinden. Aan de ene kant omdat de begrippen al duidelijk uiteengezet worden in het theoretisch kader. Aan de andere kant omdat dit geen kwantitatief onderzoek is en er daarom ook ruimte mag zijn voor ruimere interpretaties. Hierna volgt de analyse, waar het zwaartepunt ligt bij de interviews met belangrijke Piraten uit verschillende landen. Hieruit zullen vervolgens conclusies getrokken worden. Om teleurstelling te voorkomen,

---

¹ Belangenconflict; de faciliteiten voor de focusgroep zijn betaald door het Wetenschappelijk Bureau van de Piratenpartij Utrecht.

gebiedt de eerlijkheid te zeggen dat dit geen harde conclusies zullen zijn. Dit is namelijk een exploratief onderzoek, waarin factoren worden geïdentificeerd die mogelijk van invloed zijn. Deze factoren worden vervolgens in de analyse getest. Hoewel harde conclusies zullen ontbreken kan dit onderzoek van grote invloed zijn op het academische debat over nichepartijen.

Theoretisch kader

Het concept 'partijfamilies' is een vaak gebruikte term wanneer onderzoek gedaan wordt naar politieke partijen in verschillende landen (Mair & Mudde, 1998, p. 211). Wanneer we Piratenpartijen uit verschillende landen gaan vergelijken, is het van belang om allereerst vast te stellen of ze wel tot één partijfamilie behoren. In eerdere literatuur is al eens gekozen om verschillende partijen een partijfamilie te noemen wanneer zij gebruik maken van dezelfde naam (Von Beyme, 1988, p. 3). Dit zou een gemakkelijke optie zijn voor Piratenpartijen en dan zouden we hier al kunnen concluderen dat ze deel uitmaken van één partijfamilie. Mair en Mudde hebben echter terechte kritiek op deze manier van classificeren (1998, p. 220). Zij stellen dat aan de linkse kant van het politieke spectrum veel partijen zijn die eerst onder de naam van communistische partij meededen, maar die naam na de val van de Sovjet Unie hebben veranderd in een scala aan verschillende namen (ibid.). Aan de andere kant zijn er ook partijen die wel dezelfde naam hanteren maar die op ideologisch gebied niet met elkaar vergelijkbaar zijn, een voorbeeld hiervan zijn 'centrum' partijen (ibid.). Mair en Mudde komen daarom met twee suggesties die wel geschikt zijn voor het identificeren van partijfamilies (1998, p. 223). Ten eerste kan je kijken naar de gedeelde oorsprong van partijen (ibid.). Het gaat dan om partijen die hun oorsprong hebben in dezelfde beweging, zoals de arbeidersbeweging of de religieuze bewegingen (ibid.). Ten tweede kan je kijken naar de ideologie van de partij. Het gaat dan om wat de partij is, en niet per se wat de partij doet (Mair & Mudde, 1998, p. 224). De eerste benadering van Mair en Mudde is voornamelijk geschikt wanneer je wilt kijken naar de groei van partijen over een langere tijd (ibid.). Dat is in dit onderzoek niet aan de orde. Verder gebruiken Mair en Mudde de breuklijnen-theorie van Lipset en Rokkan om een indeling te maken van verschillende bewegingen die de oorsprong zijn van de partij (1998, p. 223). Deze indeling is niet toereikend als het gaat om de thema's die de Piratenpartij aandraagt; dit zal in het gedeelte over nichepartijen verder worden toegelicht. Kijken naar een gedeelde identiteit is geschikter voor Piratenpartijen. Deze gedeelde identiteit is niet lastig te vinden, zo blijkt uit verschillende onderzoeken (Bukart, 2014; Jääsaari & Hildén, 2015). Ook het feit dat de Piratenpartijen tijdens de Europese Parlementsverkiezingen onder één programma meedoen, laat zien hoe dicht ze ideologisch gezien bij elkaar liggen (European Pirate Party, 2019). Nu is vastgesteld dat de Piratenpartij een aparte partijfamilie is, kan gekeken worden naar welke soort partij deze dan is. Is de Piratenpartij een nichepartij, zoals onder andere Zulianello (2017) beweert?

De afgelopen 50 jaar is het politieke speelveld sterk veranderd door de komst van zogenoemde nichepartijen (Meguid, 2005, p. 347). Meguid stelt dat nichepartijen op 3 manieren significant verschillen van de andere partijen (ibid.). Ten eerste focussen de nichepartijen zich niet op de klassenverschillen in de samenleving, zoals mainstream partijen dit doen (ibid.). Ze zetten nieuwe issues op de politieke agenda. Zo zetten de groene partijen de bescherming van het klimaat op de politieke agenda en radicaal rechtse partijen legden de nadruk op nationalisme en anti-immigratie

(Meguid, 2005, pp. 347-348). Ten tweede zijn de kwesties die door de nichepartijen naar voren worden gebracht niet alleen nieuw, maar vallen ze vaak niet samen met bestaande lijnen van politieke verdeeldheid (Meguid, 2005, p. 348). Hierdoor spreken ze ook groepen stemmers aan die eerder op verschillende partijen stemden (ibid.). Ten derde onderscheiden nichepartijen zich door zich te richten op een beperkt aantal thema's (ibid.). Het is mogelijk dat in de partijprogramma's meer thema's worden besproken, maar de kiezer ziet deze partij als een one-issuepartij (ibid.). Meguid gebruikt in zijn onderzoek vaak het voorbeeld van groene partijen en radicaal-rechtse partijen (2005). In zijn conclusie geeft hij echter wel aan dat klimaat en immigratie ondertussen deel uitmaken van het mainstream politieke debat (Meguid, 2005, p. 357). We zouden ons daarom kunnen afvragen of groene partijen en radicaal-rechtse partijen op dit moment nog wel de beste voorbeelden zijn van een nichepartij. Binnen de politieke wetenschappen is veel debat ontstaan over de definitie van nichepartijen. Zo definiëren Adams, Clark, Ezrow en Glasgow nichepartijen als partijen met een non-centristische of extreme ideologie (2006, p. 513). Wagner gaat hier vervolgens tegenin en stelt een versimpelde versie voor van de definitie van Meguid (2012, p. 846). Hij definieert nichepartijen als partijen die minder nadruk leggen op economische kwesties en zich bezighouden met een klein aantal niet-economische thema's (ibid.). Meyer en Miller stellen een minimum definitie voor; zij zien nichepartijen als partijen die de nadruk leggen op beleidsterreinen die door hun politieke tegenstanders worden genegeerd (2005, p. 261).

Het mag dus duidelijk zijn dat er veel onenigheid is over het concept nichepartij. Hoewel de andere definities wellicht net zo goed zijn, is in dit onderzoek gekozen om de definitie van Meguid te hanteren. Deze definitie is ook de scherpste - dat wil zeggen dat volgens deze definitie niet veel partijen een nichepartij zullen zijn. In een recent werk stelt Bischof dat de Piratenpartij ook een nichepartij zou kunnen zijn. Hij geeft echter toe dat onderzoek in deze zin lastig is omdat de nieuwe issues van de Piratenpartijen niet voorkomen in de meest gebruikte survey van het Comparative Manifesto Project (CMP) (2017, p. 232). Dit betekent echter niet dat de vraag of de Piratenpartij een nichepartij is onbeantwoord hoeft te blijven. Verschillende literatuur over de Piratenpartij stelt dat privacy, vrijheid van meningsuiting en digitale rechten de drie belangrijkste punten zijn van de partij (Bukart, 2014; Jääsaari & Hildén, 2015). Zulianello concludeert hieruit dat de Piratenpartij een nichepartij is, zowel voor de definitie van Meguid als voor de definities van Meyer & Miller en Wagner (2017, p. 2). Zulianello gaat zelfs nog een stapje verder en noemt de Piratenpartij het ideaal type nichepartij (ibid.). Zulianello constateert dat Piratenpartijen nieuwe issues op de agenda zetten die niet economisch zijn en dat het gaat om een beperkt aantal. Hij bespreekt echter niet het tweede punt van Meguid, namelijk dat de issues niet in de bestaande lijnen van politieke verdeeldheid passen. Wanneer het gaat over breuklijnen is het noodzakelijk om kort te kijken naar de bevindingen van Lipset en Rokkan. Zij identificeerden vier verschillende breuklijnen: centrum-periferie, kerk-staat, arbeid-kapitaal en stad-platteland (Lipset & Rokkan, 1967, pp. 95-113). Zij stellen dat conflicten in de samenleving altijd terug te voeren zijn op deze vier breuklijnen (ibid.). De kwesties die de Piratenpartij

aan het licht brengt, passen hier echter niet in. Ze voldoen daarmee aan alle drie de eisen van Meguid, waardoor geconcludeerd mag worden dat de Piratenpartij een nichepartij is. De volgende vraag die gesteld moet worden, is waarom sommige nichepartijen wel succesvol zijn en andere niet. Meguid stelt dat dit voor een groot deel afhankelijk is van de mate waarin de nieuwe onderwerpen die de nichepartij aandraagt besproken worden, en of de nichepartij het eigenaarschap over deze onderwerpen kan behouden (2005, p. 348). Dit is sterk afhankelijk van de reactie van mainstream partijen op de nieuwe onderwerpen van de nichepartijen (ibid.). Zo kunnen mainstream partijen beslissen om niet te reageren, het standpunt van de nichepartij over te nemen, of juist ertegenin te gaan (Meguid, 2005, p. 349). Meguid onderzoekt dit net zoals alle andere hierboven genoemde schrijvers aan de hand van de data van het CMP (2005, p. 352). Zoals eerder al genoemd, staan de issues die de Piratenpartijen aandragen hier echter niet in (Bischof, 2017, p. 232). Dit maakt het onmogelijk om in dit onderzoek dezelfde methode te gebruiken. Daarom is gekozen voor een meer exploratief onderzoek. Door middel van een focusgroep zijn alternatieve variabelen gevonden die mogelijk bijdragen aan het succes van de Piratenpartij.

Uit het focusgroep onderzoek kwamen dertien factoren die de deelnemers belangrijk achtten voor het niet-succesvol zijn van de Nederlands Piratenpartij tijdens de Tweede Kamerverkiezingen van 2017. Deze zijn - zoals ook terug te zien in appendix drie - op volgorde van invloed: focus op intern, gebrek aan aanwezigheid en gebruik van kennis en ervaring, continuïteit van organisatie en passeren bestaande organisatie, slechte communicatie, vrijwilligersorganisatie, polarisatie, stuurlied aan wal met ongefundeerde meningen, wantrouwen, overwerkt, budget, een outsider als lijsttrekker, de standpunten zijn niet het onderwerp van gesprek en pet projects. Door de factoren die een sterke samenhang vertonen samen te voegen, komen we uit op drie factoren. De eerste factor is de interne organisatie. Dit gaat over de continuïteit, vrijwilligers, conflict, wantrouwen, het kiezen van de lijsttrekker, pet projects, overwerkt, focus op intern, gebrek aan ervaring, polarisatie en stuurlied aan wal. De tweede factor is het budget. De derde factor is dat de standpunten van de Piratenpartij over het algemeen geen onderwerp van gesprek zijn.

Gunther en Diamond schrijven niet over nichepartijen, maar over movement-partijen (2003, p. 189). Waarom ze verschillende bewoordingen gebruiken maar wel dezelfde voorbeelden laten zien, is interessant, maar dat is voor een ander onderzoek. Wat wel relevant is voor dit onderzoek, is hun beschrijving van de interne organisatie binnen een dergelijke partij. Er zijn geen belemmeringen voor lidmaatschap van de groep, die open staat voor iedereen die wil deelnemen (Gunter & Diamond, 2003, p. 189). Deze sterke drang naar directe participatie van iedereen die maar wil is ook een grote zwakte van dit soort partijen; het leidt tot een zwak centraal gezag of zelfs de afwijzing van al het gezag en resulteert vaak in een chaotische organisatiestijl door middel van algemene leden vergaderingen (ibid.). Het is dus kenmerkend voor dit soort partijen dat er sprake is van losse organisatiestructuren (Della Porta et al, 2017, p. 65). Deze losse vormen van organisatie zijn wellicht democratischer dan andere vormen, maar kunnen ervoor zorgen dat het langer duurt om beslissingen te nemen. De

verwachting is daarom dat partijen die in meerdere mate georganiseerd zijn een hoger percentage stemmen halen bij nationale verkiezingen dan partijen die zeer los georganiseerd zijn.

In zijn onderzoek naar communistische partijen kijkt Ishiyama naar het verband tussen de organisatie binnen een partij en het succes dat deze partij heeft tijdens verkiezingen (2001, pp. 845-855). Zijn conclusie is dat de interne organisatie van een partij minstens zo belangrijk is voor het succes van die partij als externe factoren zijn (Ishiyama, 2001, p. 860). Een kanttekening is echter dat hij keek naar partijen die al zetels hadden in het parlement en dat dit onderzoek uitsluitend keek naar communistische partijen aan de start van democratisering (Ishiyama, 2001). Ishiyama maakt in zijn onderzoek een onderscheid tussen het leiderschap dat zich bevindt in het parlement en het leiderschap binnen de partij (2001). Katz en Mair verzetten zich tegen dit onderscheid en hebben het over de 'drie gezichten van partij organisatie', waarbij de eerste de partij in het staatsambt is, dus in het parlement of in de regering, de tweede de partij op de grond is, zoals de leden en de activisten, en de laatste het centrale partijkantoor is, wat je kan zien als het leiderschap van de gehele organisatie (Katz & Mair, 1993, p. 594). De partij in het staatsambt wordt gekarakteriseerd doordat deze leden succesvol zijn geweest tijdens verkiezingen (Katz & Mair, 1993, pp. 595-596). Zij worden hiervoor beloond met materiële zaken die vastzitten aan de baan, maar ook met macht en status (ibid.). De voordelen van de verkiezingsoverwinning komen dus niet enkel toe aan de partij, maar ook aan deze individuen (ibid.). De partij op de grond bestaat uit leden en activisten. Deze leden danken hun macht vooral aan het feit dat zij mogen stemmen tijdens partijcongressen (Katz & Mair, 1993, p. 598). Er is potentie voor conflict tussen deze leden en de partijleiders in het ambt omdat de leden vaak een duidelijk beeld hebben van wat de visie is van hun partij (ibid.). Wanneer dit tegenstrijdig is met wat in het parlement gebeurt, kan dit voor conflicten zorgen. Een andere bron van macht voor de partij op de grond is dat ze nodig zijn om verkiezingscampagnes te laten slagen maar ook om geld te verzamelen voor verkiezingen en natuurlijk voor stemmen (ibid.). Het derde gezicht van de partij, het centrale partijkantoor, bestaat over het algemeen uit een bestuur en een secretariaat (Katz & Mair, 1993, pp. 598-599). De hoeveelheid macht die zij hebben, kan sterk verschillen per partij (ibid.). Waar de parlementsleden vooral bezig zijn met electoraal succes, en de mensen op de grond met het ideologische verhaal, is deze groep vooral bezig met de eigen positie (Katz & Mair, 1993, pp. 599-600). Het centrale partijkantoor heeft verschillende functies binnen de partij (ibid.). Ten eerste is dit degene die de partij opzet; deze organiseert activisten en zoekt kandidaten voor de lijst (ibid.). Ten tweede is deze verantwoordelijk voor het voeren van campagne. Ten derde controleert deze de partij in het staatsambt namens de partij op de grond (ibid.). Ten vierde en laatste kan deze bepaalde zaken faciliteren, zoals het verrichten van onderzoek (ibid.). Voor Harmel en Janda was deze vierdeling nog niet specifiek genoeg; zij onderscheiden vijf typen actoren binnen een politieke organisatie (1994, p. 274). De topleiders, die verantwoordelijk zijn voor beslissingen op nationaal niveau, de middel-level-leiders die leiding geven aan verschillende onderdelen van de organisatie, de activisten die regelmatig taken voor de partij uitvoeren, de leden die af en toe een bijdrage leveren in de vorm van geld,

stemmen of tijd, en de laatste groep zijn de supporters die stemmen voor de partij tijdens verkiezingen (Harmel & Janda, 1994, p. 274). Het is mogelijk dat personen van de verschillende lagen samenwerken en een factie binnen de partij worden (ibid.).

Bolleyer, Van Spanje en Wilson stellen dat nieuwe partijen over het algemeen een zwakkere organisatiestructuur hebben dan mainstream partijen (2012, p. 973). Zij beschrijven het proces naar een hogere organisatiegraad als institutionalisering; dit proces zorgt voor een hogere overlevingskans van de nieuwe partij (ibid.). Zij zien twee verschillende dimensies in dit proces, namelijk routinisering en waarde-infusie (ibid.). Routinisering vindt plaats wanneer processen binnen de partij steeds meer gebaseerd zijn op regels in plaats van op de voorkeuren van leiders (ibid.). Deze regels hoeven niet altijd officieel te zijn vastgelegd, maar kunnen ook ongeschreven zijn (Levitsky, 1998, p. 80). Waarde-infusie vindt plaats wanneer de leden in meerdere mate waarde hechten aan het voortbestaan van de partij en hun persoonlijke voorkeuren opzij kunnen zetten in het belang van de partij (ibid.). Levitsky legt dit ook wel uit door te stellen dat de doelen van de partij (zoals het implementeren van een bepaald beleid) ondergeschikt worden aan het voortbestaan van de partij (1998, p. 79). Een van de voordelen van de institutionalisering van een partij is dat beter omgegaan kan worden met intern conflict (Bolleyer, Van Spanje en Wilson, 2012, p. 974). Hiermee wordt de kans dat het interne conflict zichtbaar wordt voor de buitenwereld, met alle negatieve consequenties van dien, kleiner (ibid.). Wanneer intern conflict zichtbaar wordt, kan dit namelijk zorgen voor twijfels bij het electoraat over het functioneren en de betrouwbaarheid van de partij (ibid.). Hieruit volgen drie verwachtingen. De eerste verwachting is dat een partij met een hogere mate van intern conflict een lager percentage stemmen haalt tijdens nationale verkiezingen dan een partij met minder intern conflict. De tweede verwachting is dat partijen met een hogere mate van routinisering een hoger percentage stemmen halen tijdens nationale verkiezingen dan partijen met minder routinisering. De derde verwachting is dat partijen waarvan de leden een grotere mate van waarde-infusie hebben, een hoger percentage stemmen halen bij nationale verkiezingen dan partijen die dit in mindere mate hebben.

De manier waarop kandidaten worden gekozen, is ook van invloed op de mate van intern conflict (Bolleyer, Van Spanje en Wilson, 2012, p. 975) maar werd door de focusgroep als afzonderlijke factor geïdentificeerd. Katz stelt dat een kandidaat die op de lijst staat voor verkiezingen een aantal verschillende rollen vervult (2001, p. 278). Ten eerste is de kandidaat het gezicht van de partij tijdens verkiezingen. Dit verschilt wel voor kandidaten die hoog of laag op de lijst staan. Kandidaten hoog op de lijst, van wie het aannemelijk is dat ze verkozen worden, spelen hier een veel grotere rol (ibid.). Maar de samenstelling van de gehele lijst is ook van belang. Onder andere het aantal vrouwen, het aantal kandidaten met een immigratieachtergrond en het aantal kandidaten van het platteland zeggen iets over de partij (ibid.). Ten tweede is het kandidaatschap de weg richting een positie in het parlement (Katz, 2001, pp. 278-279). Gekozen worden tot een parlement betekent ook dat de kandidaat een stap dichterbij het zetelen in een nog belangrijkere functie, zoals het ministerschap (ibid.). Een derde functie van kandidaten is dat zij een bepaald district

vertegenwoordigen (ibid.). Dit geldt niet alleen voor landen met een districtenstelsel. In Nederland waar negentien kieskringen zijn, geldt dit ook, en zelfs in Israël - een land zonder districten - zijn plaatsen op de lijst gereserveerd voor mensen uit een bepaald gebied (ibid.). De vierde functie is dat het kandidaatschap betekent dat je ook binnen de partij een andere functie hebt (Katz, 2001, p. 280). Zij kunnen binnen de partij een grotere invloed hebben, en de overige partijleden zijn zich er uiteraard ook van bewust dat wanneer deze kandidaat verkozen wordt in het nationaal parlement, deze invloed enkel zal toenemen (ibid.).

Aangezien niet iedereen op de lijst kan komen, is het binnen een partij ook een bron van conflict (Katz, 2001, p. 280). Dit conflict kan twee verschillende vormen aannemen. Aan de ene kant kan het conflict gaan over de vraag welke kandidaat wordt gekozen binnen de huidige procedures (ibid.). Dit kan zorgen voor grote conflicten tussen groepen die verschillende kandidaten steunen. Dit kan ook zorgen voor een strijd over wie de sleutelposities krijgen binnen de procedure (ibid.). Aan de andere kant kan het zo zijn dat bepaalde procedures voordeliger zijn voor één kandidaat, waardoor het conflict gaat over de procedures zelf (ibid.). De functies die lijstkandidaten hebben en de conflicten die eromheen kunnen ontstaan, geven aan dat het van belang is om te kijken op welke manier lijstkandidaten worden gekozen.

Hazan en Rahat schrijven dat vier vragen beantwoord moeten worden wanneer je de selectiemethode van kandidaten wilt onderzoeken (2001, pp. 298-299). De eerste vraag die gesteld moet worden is welke personen in aanmerking komen voor de lijst. Hierbij moet je kijken naar hoe strikt de regels zijn en welk effect dit heeft op de samenstelling en grootte van de uiteindelijke lijst (Hazan & Rahat, 2001, p. 298). Hazan en Rahat geven op een schaal weer welke personen in aanmerking komen voor het kandidaatschap (2001, pp. 300-301). In het meest inclusieve model kunnen alle inwoners van het desbetreffende land zich aanmelden als kandidaat, en in het meest exclusieve model moet je lid zijn van de partij en ook nog voldoen aan andere vereisten (Hazan & Rahat, 2001, p. 301). De tweede vraag die je moet stellen is wie de kandidaten selecteert (Hazan & Rahat, 2001, p. 299). Het selectoraat is het instituut dat de kandidaten selecteert. Hierbij is het selectoraat in het meest inclusieve model gelijk aan het electoraat en in het meest exclusieve model bepaalt de partijleider wie de kandidaten worden (Hazan & Rahat, 2001, p. 301). De derde vraag is waar de kandidaten worden geselecteerd - dit kan centraal of decentraal gebeuren (Hazan & Rahat, 2001, p. 299). Decentralisatie kan territoriaal zijn; dat wil zeggen dat lokale selectoraten lijstkandidaten kiezen voor hun eigen district (Hazan & Rahat, 2001, p. 304). Maar decentrale selectie kan ook zakelijk zijn; dan worden plekken op de lijst gereserveerd voor de representatie van minderheden (ibid.). In sommige landen is het verplicht om een bepaald aantal lijstplekken te reserveren voor vrouwelijke kandidaten - in België is dit bijvoorbeeld een derde (Norris, 2006, pp. 97-99). Maar ook in landen waar het niet verplicht is, doen partijen hun best om genoeg vrouwelijke kandidaten op hun lijst te hebben. Dit kan op verschillende manieren, zoals door een beleid van gelijke kansen te introduceren, waarbij vrouwelijke kandidaten dagopvang vergoed krijgen voor hun kinderen

(ibid.). Dit beleid blijkt echter in de praktijk niet goed te werken, maar wat wel werkt zijn positieve actiestrategieën, zoals het werken met quota's (ibid.). De laatste vraag die gesteld moet worden, is hoe de kandidaten worden geselecteerd (Hazan & Rahat, 2001, p. 299). Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door te stemmen, of door ze simpelweg aan te wijzen (Hazan & Rahat, 2001, p. 299). Wanneer de kandidaten worden aangesteld door een orgaan van de partij is er meer controle op de samenstelling van de lijst dan wanneer dit door middel van een stemming gebeurt (Hazan & Rahat, 2001, p. 306). Een systeem dat beide methodes gebruikt, is ook mogelijk. Dit gebeurde bijvoorbeeld in België, waar leden moesten kiezen tussen een 'modellijst' of stemmen voor individuele kandidaten (Hazan & Rahat, 2001, pp. 306-307). Als minder dan 50 procent voor de modellijst zou stemmen, zouden de stemmen voor individuele kandidaten geteld worden (ibid.).

Binnen deze verschillende methodes voor het samenstellen van de kieslijst is vanzelfsprekend weer een scala aan andere methodes die gebruikt kunnen worden. Zo is het bij het nomineren van kandidaten relevant welk orgaan hiervoor verantwoordelijk is, en is het bij het stemmen van belang op welke manier deze stemmen tellen en hoeveel stemmen een kandidaat nodig heeft om op de lijst te komen (Hazan & Rahat, 2001, p. 308). Een volledig open systeem wordt gekenmerkt doordat het gehele electoraat in aanmerking komt om zich kandidaat te stellen, het volledige electoraat ook selectoraat is, het systeem functioneel en territoriaal gedecentraliseerd is en dat gebruik wordt gemaakt van een stem methode. Dit klinkt misschien mooi maar er kunnen ook substantiële nadelen aan kleven (Hazan & Rahat, 2001, pp. 312-313; Bolleyer, Van Spanje en Wilson, 2012, p. 975). Zo kan het zorgen voor minder cohesie binnen de partij. De uitkomst kan ook zijn dat veel kiezers zich niet in de lijst herkennen, en uiteindelijk kan het voor een slechter functioneren van de partij als geheel zorgen (ibid.). In Taiwan zorgde een experiment met een vorm van voorverkiezingen voor kandidaten voor veel interne strubbelingen binnen de verschillende partijen (Baum & Robinson, 1999, pp. 13-16). Onderzoek naar het systeem in IJsland suggereert ook dat een open systeem niet altijd voordelig is voor de verhoudingen binnen een partij (Kristjánsson, 1998, p. 167). Gallagher concludeert in zijn onderzoek dat het niet veel uitmaakt welk orgaan binnen een partij de kandidaten selecteert, maar wel dat dit door een orgaan gebeurt, en niet door het gehele electoraat (1988, p. 271). Hij ziet dat binnen veel Europese landen partijen wel nog controle hebben over dit proces maar dat dit in de Verenigde Staten zeer beperkt is (ibid.). Aan de andere kant zijn er ook schrijvers zoals Carty die stellen dat een meer open systeem juist zorgt voor meer cohesie binnen de partij (2004). Hazan en Rahat concluderen dat het onderzoek naar de selectie van kandidaten nog in een begin fase zit (2006, p. 11). Wel lijkt er meer steun te zijn voor de verwachting dat een meer gesloten systeem zorgt voor meer cohesie en een beter functionerende partij. De verwachting in dit onderzoek is daarom dat partijen die een meer gesloten systeem hebben voor het kiezen van de kandidaten een hoger percentage stemmen halen tijdens nationale verkiezingen dan partijen met een meer open systeem.

Veel van de punten die in het focusgroeponderzoek zijn benoemd, vallen onder interne organisatie. Budget en standpunten vallen niet onder dat kopje. Hoewel ze door de focusgroep niet als

doorslaggevend werden gezien, zullen ze hier kort besproken worden. Het lijkt ondemocratisch dat de partij met het meeste geld de verkiezingen wint. Dit is dan ook niet het geval, maar uit onderzoek blijkt wel dat de uitgaven voor de campagne een significant effect hebben op het percentage stemmen dat een partij ontvangt (Gierzynski & Breaux, 1991, pp. 210-212). Dit is een Amerikaans onderzoek waaruit blijkt dat het effect voor de zittende partij echter kleiner is dan voor de uitdager (ibid.). Dit is een effect dat regelmatig wordt gevonden door empirisch onderzoek (Abromowitz, 1988; Grier, 1989; Moon, 2002). Andere studies vinden daarentegen geen of een zeer klein effect (Levitt, 1994; Palda & Palda, 1998). Een groot deel van de studies over campagne-uitgaven komt uit de Verenigde Staten en richt zich op het verschil tussen de zittende partij en de uitdager. Het onderzoek van Palda en Palda (1998) is dan wel een Frans onderzoek, maar hiervoor geldt hetzelfde. Uit een studie in Japan blijkt dat hier de effecten van campagne-uitgaven ongeveer vijf keer zo groot zijn als voor de uitdagers in de Verenigde Staten (Cox & Thies, 2000, p. 54). De vele verschillende onderzoeken op dit terrein gebruiken verschillende methodes en komen ook tot verschillende conclusies. De algemene trend is echter wel dat meer onderzoeken stellen dat een positief effect bestaat van campagne-uitgaven op het percentage stemmen. Daarom is de verwachting in dit onderzoek dat partijen met een hoger budget een hoger percentage stemmen krijgen tijdens nationale verkiezingen dan partijen met een lager budget.

Een ander punt dat naar boven kwam tijdens de focusgroep was dat de thema's waarop de Piratenpartij zich onderscheidt geen onderwerp van gesprek zijn. Deze thema's kunnen we categoriseren als postmaterialistisch. Inglehart legt waardeverandering bij personen uit met een voorbeeld van een man in de woestijn. Wat het allerbelangrijkste is voor deze man is om water te vinden. Zodra zijn dorst gelest is, gaat hij zich richten op het vinden van voedsel, vervolgens op het vinden van onderdak, en uiteindelijk het vinden van economische veiligheid (Inglehart, 1971, p. 991). In de meeste westerse beschavingen zijn deze eerste basisbehoeftes vervuld en zijn de materiële waarden dus veilig gesteld (ibid.). Hierdoor krijgen mensen ruimte voor nieuwe waarden - voor waarden die niets te maken hebben met economische veiligheid (ibid.). Uit later onderzoek van Inglehart blijkt dat post-materiële waarden vooral belangrijk zijn voor jongeren; hoe hoger de leeftijd, hoe meer de nadruk nog ligt op materiële waarden (2008, pp. 133-134). De leeftijd van Piratenstemmers is hiermee in lijn, aangezien ze vooral steun genieten van jonge stemmers (Baldini & Bolgherini, 2015; Bieber et al., 2015; Erlingsson & Persson, 2011; Maškarinec, 2017). De verwachting die hieruit voortvloeit, is dat wanneer post-materiële waarden in meerdere mate een rol spelen in de campagnetijd het percentage stemmen voor de Piratenpartij hoger zal zijn.

Methode

Om dit onderzoek zo goed mogelijk uit te voeren, is gekozen voor een kwalitatieve benadering van een vergelijkend landenonderzoek. Het is niet zo dat een kwalitatief onderzoek per definitie beter of slechter is dan een kwantitatief onderzoek (Gerring, 2017, p. 162). Het hangt volledig van de onderzoeksvraag en de beschikbare data af welke van de twee het meest geschikt is (ibid.). Aangezien nog niet veel onderzoek gedaan is naar Piratenpartijen en uit kwantitatief onderzoek blijkt dat de juiste variabelen voor deze case nog niet zijn geïdentificeerd (Zullianello, 2017), is een exploratief kwalitatief onderzoek op dit moment het meest geschikt. Een belangrijk verschil tussen kwantitatief en kwalitatief onderzoek is dat de eerste vanuit het opgestelde theoretisch kader naar de empirie kijkt en dan direct een analyse maakt (Vennix, 2016, p. 188). Bij kwalitatief onderzoek is sprake van een voortdurende afwisseling tussen theorie, waarneming en analyse (ibid.). Kwalitatief onderzoek wordt ook wel gezien als een holistische manier van onderzoeken (Vennix, 2016, p. 189). Hierbij bestudeer je een verschijnsel in zijn totaliteit en erken je dat er onderlinge samenhang is tussen de onderdelen van dat geheel (ibid.). Een belangrijk nadeel van deze kwalitatieve aanpak is dat snel een situatie van ‘observer bias’ kan ontstaan (Vennix, 2016, p. 194). Dit houdt in dat de onderzoeker bepaalde selecties van bronnen maakt, en dit kan zorgen voor een bias in het onderzoek (ibid.). Een manier om de observer bias tegen te gaan, is door gebruik te maken van meerdere observatoren (ibid.). Dit laat de ruimte van het huidige onderzoek echter niet toe. Maar het houden van interviews is bijvoorbeeld ook een belangrijke oplossing (ibid.). Verder kan de onderzoeker haar eigen bias checken door kritisch te zijn over haar communicatie met de geïnterviewden (ibid.). Kwalitatief onderzoek heeft echter ook grote voordelen. Zo heeft het in tegenstelling tot kwantitatief onderzoek meer aandacht voor detail, complexiteit en context (Mangen, 1999, p. 110).

Dit onderzoek is een verkennende case study. Dit is een onderzoek dat erop gericht is om nieuwe hypotheses te vormen (Gerring, 2017, pp. 65-66). Dit is een type onderzoek dat start bij de afhankelijke variabele Y en van daaruit op zoek gaat naar de onafhankelijke variabelen X die Y kunnen verklaren (ibid.). Het specifieke design dat gebruikt wordt, is het ‘most similar design’ (Gerring, 2017, pp. 79-80). Dit design maakt gebruik van minimaal twee cases die vergelijkbare achtergrondcondities, en toch verschillende uitkomsten hebben (ibid.). Bij het onderzoeken van alle mogelijke oorzaken van het fenomeen zijn vooral die onafhankelijke variabelen interessant die verschillend zijn in de gebruikte cases (Gerring, 2017, p. 81). Dit design past perfect bij het onderzoek naar Piratenpartijen omdat we proberen het verschil in percentage stemmen te verklaren door te zoeken naar onafhankelijke variabelen die hierin een rol zouden kunnen spelen. De afhankelijke variabele is ‘het succes van Piratenpartijen’. Succes valt echter op verschillende manieren te meten. De meest voor de hand liggende is het percentage stemmen tijdens nationale verkiezingen, gemeten op partijniveau. ‘Succes’ zou je ook kunnen definiëren als het aantal leden dat de partij heeft, of de media-aandacht die zij krijgt. Hier doen zich echter moeilijkheden voor, omdat je deze variabelen ook

kan zien als onafhankelijke variabelen, die van invloed zijn op het behalen van stemmen. Een andere mogelijkheid is om de verwezenlijking van het partijprogramma in de wetgeving te zien als 'succes'. Dit zou je kunnen meten door bijvoorbeeld te kijken naar het niveau van privacy in het land. Ook hier doen zich echter moeilijkheden voor, omdat het goed kan zijn dat er geen direct verband is tussen de privacy in het land en de handelingen van Piratenpartijen. Satori stelt dat kleine partijen succesvol kunnen zijn wanneer zij 'blackmail potential' hebben (Wolinetz, 2006, pp. 54-55). Hij stelt dat dit het geval is wanneer de mainstream partijen hun standpunten aanpassen en zo verplaatsen op de links/rechtsverdeling (ibid.). Dit zouden we ook ruimer kunnen zien, en het een 'succes' kunnen noemen als mainstream partijen een positie kiezen in de nieuw ingebrachte standpunten van de nichepartij. Maar om dit te onderzoeken, zal een time series-analyse moeten plaatsvinden, die bijvoorbeeld alle partijprogramma's onderzoekt. Dit is een goed idee voor een volgend onderzoek, maar is in dit onderzoek niet realistisch. Uiteindelijk komt het er daarom op neer dat we 'het succes van Piratenpartijen' het beste kunnen meten aan de hand van het percentage stemmen dat wordt behaald tijdens nationale verkiezingen. De volgende vraag die beantwoord moet worden, is bij welk percentage stemmen we kunnen spreken van een 'succes'. Om subjectiviteit te voorkomen, kijken we hiervoor naar eerder onderzoek over Piratenpartijen van Mattia Zulianello (2017). Hij stelt de grens van succes vast op 2% door te kijken naar de 'membership score' (Zulianello, 2017, pp. 5-6).

Idealiter zouden alle Piratenpartijen in dit onderzoek worden meegenomen. Dit is echter niet mogelijk om logistieke redenen, maar ook niet wenselijk omdat het de leesbaarheid geen goed zou doen. Daarom zullen we stukje bij beetje verschillende cases uitsluiten totdat we bij drie cases komen; twee 'onsuccesvolle' en een 'succesvolle'. Ten eerste komen enkel Piratenpartijen in aanmerking die de afgelopen vier jaar hebben deelgenomen aan nationale parlementsverkiezingen. Piratenpartijen die we kunnen categoriseren als 'succesvol' komen dan uit IJsland, Luxemburg en Tsjechië. Piratenpartijen die we als 'onsuccesvol' categoriseren, zijn de partijen uit België, Finland, Nederland, Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk, Zweden en Duitsland. Uit dit rijtje vallen Duitsland en Zweden op. De Piratenpartij in Duitsland haalde in 2009 en 2013 namelijk wel meer dan 2% van de stemmen, maar in 2017 daalde dit tot slechts 0.2% (The Federal Returning Officer, 2017). In Zweden heeft de Piratenpartij tijdens nationale verkiezingen nooit de 2% gehaald, maar tijdens de Europese verkiezingen van 2009 haalde ze wel twee zetels (Otjes, 2019). Deze verloor ze echter bij de volgende verkiezingen. Gerring noemt een aantal punten waar je naar kunt kijken om je cases te selecteren (2017, pp. 42-46). Ten eerste stelt hij dat sommige cases intrinsiek belangrijk zijn (ibid.). In dit onderzoek geldt dat voor de Zweedse Piratenpartij, de eerste Piratenpartij die tijdens de verkiezingen van 2018 slechts 0,11% van de stemmen haalde (VAL, 2018). Een ander punt dat Gerring maakt, is dat je ook om logistieke redenen een case kunt selecteren (2017, p. 44). Vandaar dat de tweede 'niet-succesvolle' Piratenpartij de Piratenpartij Nederland is die in 2017 slechts 0,34% van de stemmen behaalde (Kiesraad, 2018). De logistieke voordelen die dit met zich meebrengt, zijn bijvoorbeeld connecties, toegang tot documentatie en uiteraard dat alle informatie verkrijgbaar is in het Engels of

Nederlands. De volgende stap is om uit de ‘succesvolle’ Piratenpartijen, Tsjechië, IJsland en Luxemburg er één te kiezen die het meest geschikt is voor dit onderzoek. Om logistieke redenen valt IJsland af. Dit land is namelijk sinds 2015 geen lid meer van de internationale Piratenpartij (PPI, n.d.). Aangezien ons onderzoekdesign een most similar design is, is het belangrijk dat de cases in achtergrondcondities vergelijkbaar zijn (Gerring, 2017, pp. 79-80). Om deze reden valt ook Tsjechië af als case. Je hoeft geen wiskundig genie te zijn om te zien dat Luxemburg een stuk vergelijkbaarder is met Zweden en Nederland dan Tsjechië. Als we bijvoorbeeld kijken naar de corruption perception index zien we dat de scores van Zweden, Nederland en Luxemburg respectievelijk 85, 82 en 81 zijn, waar die van Tsjechië 59 is (Transparency International, 2018). Corruptie was voor de Tsjechische Piratenpartij dus ook een van de belangrijkste thema’s tijdens de verkiezingen. Om die reden is Luxemburg gekozen als succesvolle case; zij haalden tijdens de nationale verkiezingen van 2017 6,45% van de stemmen (ElectionGuide, 2018) De cases die in dit onderzoek onderzocht zullen worden, zijn Nederland, Zweden en Luxemburg.

De methode die gebruikt is om de mogelijke factoren te identificeren, is de focusgroep. Dit verschilt van een interview, omdat de gespreksleider niet alle deelnemers om de beurt vragen zal stellen, maar omdat juist het gesprek tussen deze kandidaten van belang is (Kitzinger 1995). De toegevoegde waarde van de focusgroep is dat het groepsproces zorgt voor verheldering van de ideeën van de participanten (ibid.). Een ander belangrijk voordeel is dat je met een focusgroep mensen die interviews te intimiderend vinden ook meeneemt in het onderzoek (ibid.). Het grootste nadeel van een focusgroep is dat de heersende normen binnen de groep ervoor kunnen zorgen dat sommige individuen hun mening niet durven te uitten (ibid.). Hiermee wordt rekening gehouden door de respondenten eerst hun mening te laten opschrijven en daarna te beginnen met een openingsstatement waarbij ze nog niet op elkaar mogen reageren. Volgens Kitzinger is de ideale grootte van een groep tussen de vier en acht personen (1995). Jonathan White schrijft echter dat hij kiest voor groepjes van drie of vier deelnemers, omdat dan iedereen aan het woord kan komen (p. 231). Morgan schrijft dat de vuistregel bij focusgroepen is dat er tussen de zes en tien deelnemers zijn (1997, p. 33). Hij benadrukt echter dat dit een vuistregel is en niet voor elk onderzoek even relevant is (ibid.). Zo stelt hij dat wanneer je deelnemers hebt die zeer betrokken zijn bij het onderwerp, hij zelf de voorkeur geeft aan een groep van drie deelnemers (Morgan, 1997, p. 40).

Er zijn dus veel verschillende meningen over wat een ideale grootte voor een focusgroep is. Voor dit onderzoek is het streven geweest om een kleine groep te maken van tussen de drie en zes deelnemers, afhankelijk van hoeveel animo er zou zijn. Door de beperkte tijd van dit onderzoek zijn de uitnodigingen een week voor de bijeenkomst verstuurd. Er zijn mensen uitgenodigd die in 2017 betrokken waren bij de campagne. Dit gaat om mensen die in de ledenraad of het bestuur zaten, in het campagneteam of in andere werkgroepen, en mensen die op lokaal niveau actief waren met bijvoorbeeld flyereren. Uiteindelijk hebben vijf personen de uitnodiging geaccepteerd; vier van hen kwamen ook daadwerkelijk opdagen. Deze vier vormden een mooie representatie van verschillende

meningen. Wel is in deze groep een bepaalde bias. Het zijn namelijk personen die ofwel nog actief zijn, of in ieder geval nog iets te maken willen hebben met de partij. Veel van de personen die waren uitgenodigd, hebben laten weten niets meer te maken te willen hebben met de Piratenpartij. De focusgroep kwam bijeen in een buurthuis in het centrum van Utrecht. De locatie en de koffie en thee plus versnaperingen zorgden voor een ontspannen sfeer. Wat ook vermeld moet worden, is dat de respondenten bekenden van elkaar zijn; ze hebben namelijk in 2017 samengewerkt of zelfs daarvoor al. Ook noemenswaardig is dat de dag voor deze meeting bekend werd dat een deel van de Piratenpartij mee wilde doen aan de Europese Verkiezingen van 2019. Dit leidde tot een heftige ruzie en de aanwezige respondenten hadden er verschillende meningen over. Het is de respondenten wel gelukt om deze discussie zo veel mogelijk ná de focusgroepmeeting te voeren. De onderzoeker is zelf niet degene die het gesprek leidt; dit is de facilitator (ibid.). Deze facilitator is wel een bekende van de partij maar was tijdens de campagne van 2017 niet actief. Verder is het een oncontroversieel persoon met wie iedereen goed overweg kan. Het belangrijkste argument om deze persoon te vragen om te faciliteren, was zijn ervaring met eerdere focusgroepen. De onderzoeker zelf zit buiten de cirkel en observeert; de sessie wordt wel opgenomen en is uitgeschreven, zoals in Appendix 2 te zien is. De facilitator werkt met een draaiboek, zoals te zien in Appendix 1. Er is dus eerst ruimte voor een openingsstatement, vervolgens vindt discussie plaats, en aan het einde zullen de respondenten de door hen aangedragen thema's rangschikken op basis van hoeveel invloed deze hebben gehad. De door de focusgroep geïdentificeerde factoren zijn verder uitgewerkt met bestaande literatuur binnen het theoretisch kader.

Voor de analyse is gebruikgemaakt van interviews. Er kan onderscheid gemaakt worden tussen verschillende soorten interviews, zoals het gestructureerd interview, het half-gestructureerd interview en het open interview (Vennix, 2016, pp. 196-197). Voor dit onderzoek is voor het half-gestructureerd interview gekozen. Hierbij zijn wel vooraf vragen opgesteld, maar staat de loop van het gesprek niet helemaal vast en bestaan geen antwoordcategorieën om uit te kiezen (ibid.). Deze manier van interviewen is voor dit onderzoek het meest geschikt. Het ongestructureerd interview laat namelijk te veel ruimte over voor observer bias, en dit is iets wat juist voorkomen moet worden. Daarnaast is het volledig gestructureerde interview ook niet geschikt, omdat je hiermee het aantal mogelijke antwoorden te veel beperkt, wat niet past bij een exploratief onderzoek. Tijdens het interview moet rekening gehouden worden met het communicatieproces tussen de interviewer en de geïnterviewde. Zo kunnen verstoringen ontstaan op het moment dat de ondervraagde de vraag ontvangt, of wanneer ze haar antwoord geeft, en op het moment dat de interviewer dit antwoord vervolgens ontvangt (Vennix, 2016, p. 198). Om deze vertekening tegen te gaan, zullen de interviews worden opgenomen, zodat de interviewer niet direct het antwoord hoeft te interpreteren.

Analyse

Zoals in het vorige hoofdstuk al is toegelicht, is voor de analyse gebruikgemaakt van interviews. In dit hoofdstuk zal eerst kort geschetst worden wie de geïnterviewde personen zijn om vervolgens de verwachtingen uit het theoretisch kader te toetsen.

Om een bias te voorkomen, is ervoor gekozen om de tweede en derde kandidaten van de lijst van de laatste nationale verkiezingen in Nederland te interviewen. Matthijs Pontier was de nummer twee van de lijst, was actief vanaf 2013 en heeft onder andere in het bestuur van de Amsterdamse Piratenpartij gezeten. Hij staat nu als lijstduwer op de lijst voor de Europese verkiezingen (Bijlage 5). Rico Brouwer, de nummer drie van de lijst, werd een jaar later actief toen hij zag hoe de Nederlandse overheid omging met Edward Snowden (Bijlage 4). Na een turbulente geschiedenis binnen de Piratenpartij heeft hij inmiddels al zijn officiële taken neergelegd (ibid.). Hoewel de Nederlandse Piratenpartij al drie keer meedeed aan nationale verkiezingen is het de partij nog niet gelukt om een zetel te bemachtigen. De Zweedse Piratenpartij werd opgericht in 2006, en in 2009 werd Magnus Andersson lid (Bijlage 6). In 2014 werd hij actief en sinds 2016 is hij voorzitter van de Zweedse Piratenpartij (ibid.). In 2009 lukte het deze partij om twee zetels te bemachtigen in het Europees Parlement. Deze wisten ze echter niet te behouden en bij nationale verkiezingen zijn ze nooit succesvol geweest. Sven Clement startte in 2009 met een aantal vrienden de Piratenpartij in Luxemburg (Bijlage 7). Hij is de president van de partij en inmiddels samen met een collega lid van het Luxemburgs parlement (ibid.).

Gunther en Diamond beschrijven de organisatie van nichepartijen als democratisch, waarin iedereen kan meepraten, maar hierdoor is deze ook chaotisch en langzaam (2003). Hun bevinding dat beslissingen vooral werden genomen tijdens algemene leden vergaderingen (Gunther & Diamond, 2003, p. 189) komt sterk overeen met de organisatie van de Nederlandse Piratenpartij tijdens de verkiezingen van 2017: “[w]e hebben in die tijd, in de 2017 verkiezingen overal de leden laten kiezen.” (Bijlage 4). Er waren wel organen die ook beslissingen namen, zoals het campagne team en het bestuur, maar door verschillende wisselingen van de wacht ontstond ook hier chaos, en was de partij een periode stuurloos (Bijlage 4; Bijlage 5). In de Zweedse Piratenpartij was de situatie vergelijkbaar; ook daar was het belangrijk dat alle leden input konden geven over de campagne: “[i]t is really important to have all our members with us when we are doing things” (Bijlage 6). Al deze informatie werd meegenomen in de verschillende werkgroepen die de beslissingen namen; iedereen kon lid worden van die werkgroepen (ibid.). Magnus Andersson beschrijft het als een combinatie van orde en chaos; er was wel een aantal mensen die specifieke taken hadden, maar dit was niet altijd het geval (ibid.). In Luxemburg was de situatie heel anders: “[s]o our party is different from other parties very traditionally top-down organized” (Bijlage 7). De beslissingen over de campagne werden vanuit het nationale bestuur genomen. Sven Clement maakt wel een belangrijke opmerking dat het echter niet zo was dat leden de opdracht kregen dat ze iets ‘moesten’ doen, maar dat ze eerder werden

aangemoedigd om zaken te doen (ibid.). Het was duidelijk wie welke taken zou uitvoeren, maar volgens Clement sluit dit chaos niet uit en is elke campagne een vorm van georganiseerde chaos (ibid.). Hij voegt eraan toe dat dit ook geldt voor de gevestigde partijen (ibid.).

Bij alle drie de partijen was niet echt sprake van routinisering van processen op de formele manier, waarbij met regels is vastgelegd hoe de campagne moet verlopen. Maar de interviews gaven wel ook een andere dimensie aan het begrip, waarbij het vooral werd opgevat als het leren van de geschiedenis en het bewaren van kennis (Bijlage 4; Bijlage 5; Bijlage 6; Bijlage 7). Zo stelt Clement dat Luxemburg veel heeft geleerd van de vorige verkiezingen en dat bepaalde processen, zoals het bestellen van campagnematerialen, een routine handeling worden (Bijlage 7). Een heel ander verhaal was dat in Zweden, waar de partij na 2014 opnieuw opgebouwd moest worden en alle informatie van de periode daarvoor verdwenen was (Bijlage 6). De Zweedse campagne van 2018 voelde voor Andersson dan ook als de eerste campagne van de partij, waarbij alles opnieuw uitgevonden moest worden (ibid.). Brouwer en Pontier zien dat ook de Nederlandse Piratenpartij niet veel hebben geleerd van de voorgaande verkiezingen (Bijlage 4; Bijlage 5). Brouwer vertelt dat nog nooit een evaluatie had plaatsgevonden binnen de Piratenpartij, dus dat die informatie ontbrak (Bijlage 4). Na de verkiezingen van 2017 is wel een evaluatie gehouden, maar Brouwer concludeert dat dit geen verschil maakt, omdat hij kijkend naar de gang van zaken bij de Europese Parlementsverkiezingen van dit jaar observeert dat er niets van is geleerd (ibid.).

Vanuit de theorie wordt waarde-infusie als een positief begrip gezien, en wanneer leden het voortbestaan van de partij als doel op zich zien, is dit positief voor de partij. Brouwer kijkt hier op een andere manier naar, en stelt dat dit niet per se positief is omdat het doel zou moeten zijn om Nederland leuker te maken, niet om de partij in stand te houden (Bijlage 4). Pontier en Brouwer zien wel allebei dat er sprake was van persoonlijke belangen die zaken verstoorden, maar dat dit zeker niet bij iedereen het geval is (Bijlage 4; Bijlage 5). Andersson stelt dat dit in Zweden ook wel gebeurt, maar dat dit eerder de uitzondering is dan de regel (Bijlage 6). Clement ziet individuele belangen niet als iets negatiefs, en stelt dat men ervan uit moet gaan dat iedereen meedoet vanuit zijn eigen belangen (Bijlage 7). Door hier al vanuit te gaan, kan men er ook op inspelen, en zo hoeft het de campagne niet in de weg te zitten (ibid.).

Volgens Pontier heeft iedere politieke partij last van interne conflicten, zo ook de Nederlandse Piratenpartij (Bijlage 5). Volgens hem was de bron dat leden het niet eens waren over beslissingen die het campagneteam nam (ibid.). Brouwer bevestigt dat het intern conflict een groot probleem is; hij beschrijft dit ook wel als 'moddergooien' of 'pesten' (Bijlage 4). Volgens hem is de grootste oorzaak hiervan dat men geen vertrouwen heeft in de goede bedoelingen van de ander (ibid.). Volgens Brouwer escaleerde het conflict toen de lijsttrekker zelf haar campagneteam benoemde, terwijl het bestuur van mening was dat dit zijn taak was (ibid.). Het is de Nederlandse Piratenpartij niet gelukt om dit conflict intern te houden, want een van de bestuurders stapte naar het NRC. Het NRC berichtte vervolgens dat het voltallige bestuur van de Piratenpartij Nederland zou overstappen naar Forum voor

Democratie (Verlaan, 2016). Hoewel het bericht van het NRC volgens Pontier niet de waarheid vertelt denkt hij dat het de partij heeft geschaad (Bijlage 5):

[D]e suggestie dat we blijkbaar best wel op Forum zouden lijken dat heeft wel tot problemen geleid. Ook dat het bestuur opgestapt was en dat het een ongeregeld zootje zou zijn. Dat zorgt er natuurlijk ook voor dat mensen minder vertrouwen hebben in de Piratenpartij, dus dat heeft zeker wel invloed gehad. Ik denk trouwens ook dat het artikel nog steeds online staat en nog steeds invloed op ons heeft nu. (Bijlage 5)

Andersson herkent dit niet in de Zweedse Piratenpartij op dit moment (Bijlage 6). Wel vertelt hij dat de partij helemaal opnieuw is opgebouwd vanaf 2014, omdat de vorige groep in zijn geheel is vertrokken na intern conflict (ibid.). Dit laat dus zien dat een intern conflict een partij echt kapot kan maken, maar dat het ook mogelijk is om opnieuw opgebouwd te worden nadat de bronnen van het conflict weg zijn (ibid.). Over de oorzaak van het conflict kan hij weinig zeggen, omdat hij toen nog niet betrokken was (ibid.). Maar ook in Luxemburg, waar de campagne succesvol was, was sprake van een intern conflict: “if you try to run a technocratic or very top-down campaign there will be people that ... will put into questions every decision that you are making simply because you are the one making the decisions” (Bijlage 7). Een belangrijk verschil is echter dat in Nederland een conflict bestond tussen verschillende groepen, terwijl het in Luxemburg vooral ging om individuen die niet tevreden waren. Volgens Clement was de hiërarchie dus af en toe wel de oorzaak van het conflict, maar zorgde deze er juist ook voor dat het niet uit de hand kon lopen, omdat hij het snel in de kiem kon smoren (Bijlage 7).

Vanuit de theorie is de verwachting dat partijen met een meer gesloten systeem bij het kiezen van hun kandidaten succesvoller zijn. Dit komt onder andere doordat een meer open systeem voor veel conflict kan zorgen binnen de partij. In zowel Zweden, Nederland als Luxemburg werd de kandidatenlijst vastgesteld door de leden. In Nederland was wel een kiescommissie die de kandidaten van te voren screende (Bijlage 4). In de praktijk mocht echter iedereen op de lijst; de enige voorwaarde was dat je lid moest worden (ibid.). Dit heeft wel voor problemen gezorgd, voornamelijk omdat de lijsttrekker niet blij was met de lijst zoals deze uiteindelijk door de algemene ledenvergadering werd vastgesteld (ibid.). Pontier geeft ook aan dat de lijsttrekker veel kritiek kreeg tijdens de campagne, en dat dit ook een negatief effect heeft gehad op de uitslag (Bijlage 5). Zowel in Nederland als in Zweden waren geen plekken op de lijst gereserveerd voor kandidaten uit bepaalde regio's of voor minderheden (Bijlage 4; Bijlage 6). Wel geeft Magnus Andersson aan dat het in Zweden van groot belang is dat genoeg vrouwen op de lijst staan, maar dat dit bij hen op een natuurlijke manier al gebeurde (Bijlage 6). De leden moesten de lijst vaststellen, en automatisch was de top acht om en om man en vrouw (ibid.). In Luxemburg bestaat een districtenstelsel, dus zijn automatisch specifieke plekken voor mensen uit de districten. Om in Luxemburg subsidie te krijgen

voor de verkiezingen moet je zestig mensen op de lijsten hebben, en dit was een hele uitdaging voor de Piratenpartij (Bijlage 7). Dit zorgde er ook voor dat iedereen die maar wilde op de lijst kwam te staan (ibid.). Volgens Clement heeft dit wel een negatieve impact gehad op de campagne, omdat de resultaten lieten zien dat de topkandidaten veel meer stemmen hadden gekregen dan de andere kandidaten (ibid.) Als de andere kandidaten beter waren geweest, was dit volgens Clement niet gebeurd (ibid.).

Doordat de Piratenpartij Luxemburg met volle lijsten meedeed aan de verkiezingen kreeg deze partij subsidie van de overheid (Bijlage 7). Het campagnebudget kwam daarmee uit op 60.000 euro, wat volgens Clement redelijk vergelijkbaar is met andere partijen, vooral ook omdat de Piratenpartij goedkoper campagne kan voeren (ibid.). Clement stelt echter dat als ze 10.000 euro extra hadden gehad, er nu vier Piraten in het parlement zouden zitten (ibid.). In Zweden was het budget 40.000 euro (Bijlage 6). Volgens Andersson is dit vele malen minder dan bij de andere partijen en heeft dit een groot effect gehad op de zichtbaarheid van de partij (ibid.). In Nederland moesten ze het met 33.000 euro doen (Bijlage 4). Volgens Brouwer is dit vele male minder dan bij de andere partijen, en kost een Kamerzetel in Nederland ongeveer 80.000 euro (ibid.).

Pontier en Brouwer zijn het er over eens dat de onderwerpen van de Piratenpartij nog niet echt een rol spelen in Nederland: “[n]iemand interesseert zich voor privacy, ze zijn allemaal bezig met Islam, en de grenzen” (Bijlage 4). Pontier erkent ook wel dat ze daar zelf een rol in spelen en dat ze meer hun best moeten doen om de onderwerpen aantrekkelijk te maken voor het grotere publiek (Bijlage 5). Brouwer ziet dat wel een verandering gaande is en dat de onderwerpen steeds meer aandacht krijgen, maar hij betwijfelt of dit ook werkelijk door de Piratenpartij komt (Bijlage 4). Ook in Zweden leven de onderwerpen nog niet echt (Bijlage 5). Andersson stelt dat dit komt doordat het in hun cultuur zit om de overheid te vertrouwen, dus als de overheid zegt dat er meer camera’s moeten komen in verband met de veiligheid, dan wordt dat blind geloofd (ibid.). Daarom denkt Andersson ook dat de Piratenpartij geen one-issuepartij moet zijn, maar ook positie moet innemen op andere onderwerpen (ibid.). Net zoals de Nederlandse Piraten heeft hij wel het idee dat het aan het veranderen is: “they are starting to understand what we talked about ten years ago” (Bijlage 6). Ook in Luxemburg lijken de postmaterialistische thema’s nog niet echt te leven:

“[T]he majority of the electorate is preoccupied with having an affordable place to live, having something to eat every day, having enough money to maybe at the end of the month go out for dinner or for those who are a bit more fortunate to have some holiday. They don’t debate stuff like privacy in a world where you need to be concerned whether at the end of the month you can make ends meet.” (Bijlage 7).

Volgens Clement is het van belang dat de Piratenpartijen voor alle onderwerpen een standpunt innemen (Bijlage 7). Hij stelt dat de kernpunten van de partij wel essentieel blijven, maar vooral voor de kern van Piratenpartij stemmers en niet voor het bredere electoraat (ibid.).

Aan het einde van de interview is de kandidaten nog een open vraag gesteld over wat zij zien als belangrijke reden voor het al dan niet succesvol zijn van de Piratenpartij. Volgens Pontier kwam dit in Nederland voornamelijk doordat de lijsttrekker en het campagne team niet goed samenwerkten; dit valt onder het kopje ‘intern conflict’ (Bijlage 5). Volgens Brouwer kwam het vooral doordat ze te onervaren waren, wat dan weer goed past onder het kopje ‘routinisering’ (Bijlage 4). Ook Andersson van Zweden ziet routinisering als een belangrijke factor; deze verkiezingen voelden voor hen als de eerste van de Piratenpartij (Bijlage 6). Verder stelt hij dat de organisatie niet klaar was voor de verkiezingen; er was te veel werk voor te weinig mensen, waardoor iedereen alles deed (ibid.). Ook zegt hij dat de andere partijen aanstuurden op een tweestrijd, waardoor veel kiezers bang waren dat hun stem verloren zou gaan wanneer ze op een kleinere partij zouden stemmen (ibid.). Clement voegt hier nog aan toe dat de uitstraling van de partij ook van belang is: “[t]he problem is if you want to get elected you first have to look to a certain extent like you belong” (Bijlage 7). Hij ziet dat dit in andere Piratenpartijen vaak als iets slechts wordt gezien, en dat ze tegen carrièrepolitici zijn (ibid.) Zijn tip aan de andere Piratenpartijen is dat als je gekozen wilt worden, je eruit moet zien alsof je op die plek hoort, en dat betekent ook het dragen van een pak (ibid.). Hij sluit af door te zeggen dat het recept voor succes van de Tsjechische, IJslandse en Luxemburgse Piratenpartij ook kan werken voor de andere partijen, al zullen ze dan wel compromissen moeten sluiten met zichzelf (ibid.).

Conclusie

Sinds de oprichting van de eerste Piratenpartij in Zweden (Khetani, 2012) heeft de partij zich verder verspreid over het continent en zelfs daarbuiten. De Partij heeft grote successen gehad in onder andere Tsjechië en IJsland, maar een groot aantal Piratenpartijen lukt het niet om zetels te halen. Dit patroon zien we ook terug in de Europese verkiezingen, waar Zweden in de voorlopige resultaten niet eens wordt genoemd (Politico, 2019a) en de Nederlandse Piratenpartij slechts 0,2% van de stemmen haalde (AD, 2019). Daarentegen haalde de Duitse Piratenpartij wel een zetel (Politico, 2019b), werden in Tsjechië drie zetels bemachtigd (Politico, 2019c) en haalde de Luxemburgse Piratenpartij geen zetel maar wel bijna 8% van de stemmen (Politico, 2019d). In dit onderzoek is gekeken naar de verschillende factoren die dit verschil in succes kunnen verklaren, specifiek tijdens nationale verkiezingen.

De Piratenpartij is eerst geplaatst in de bredere literatuur over politieke partijen, waarbij is vastgesteld dat het een nichepartij is en als partijfamilie beschouwd kan worden. Dit geeft een nieuwe dimensie aan het onderzoek over nichepartijen, dat traditioneel over groene partijen of radicaal-rechtse partijen gaat. De bestaande literatuur over Piratenpartijen is bekeken, en verschillende onderzoeksmogelijkheden zijn tegen elkaar afgewogen. De traditionele aanpak om nichepartijen te onderzoeken, bleek niet geschikt te zijn in het geval van de Piratenpartij en daarom is gekozen voor een exploratief onderzoek. Door middel van een focusgroep met belangrijke leden van de Nederlandse Piratenpartij zijn verschillende factoren geïdentificeerd die mogelijk van invloed zijn. Dit is vervolgens getest aan de hand van interviews met belangrijke Piraten uit Nederland, Zweden en Luxemburg. Er moet wel rekening gehouden worden met een mogelijke bias binnen de focusgroep. Dit komt doordat een aantal personen die een grote rol hadden tijdens de verkiezingen van 2017 niet wilde meewerken.

Vanuit de literatuur was de verwachting dat een partij met een lossere organisatie een lager percentage stemmen zou halen dan een partij met een hogere organisatiegraad. Deze verwachting is bevestigd doordat Luxemburg duidelijk laat zien dat zij hiërarchisch en goed georganiseerd te werk gaan, in tegenstelling tot Nederland en Zweden. De Nederlandse Piratenpartij laat zien dat intern een conflict zeer nadelig kan zijn voor een partij. Dit lijkt de verwachting dat partijen met meer intern conflict minder succesvol, zijn te bevestigen. In Zweden is ook veel intern conflict geweest, maar de mensen die daarbij betrokken waren, hebben allemaal de partij verlaten. Tijdens de verkiezingen in 2018 was geen sprake van intern conflict in Zweden, maar de resultaten waren toch niet goed. Sven Clement van Luxemburg stelt dat intern conflict bij elke politieke partij voorkomt, maar dat het verschil zit in hoe je ermee omgaat. De verwachting dat partijen met meer intern conflict een lager percentage stemmen halen, kan daarom niet eenduidig bevestigd worden.

De theorie leert ons dat routinisering het interne conflict kan verminderen. De verwachting was dan ook dat een hogere mate van routinisering een hoger percentage stemmen zou betekenen.

Zoals eerder is beschreven, is de Zweedse Piratenpartij vrijwel opnieuw begonnen in 2014, en van een routine proces is daarom ook geen sprake. Voor Zweden leken de 2018-verkiezingen wel hun eerste verkiezingen. In Nederland was dit niet het geval, maar ook daar geeft men aan niets geleerd te hebben van vorige verkiezingen, ofwel doordat geen evaluatie had plaatsgevonden, ofwel doordat geen lessen worden getrokken uit de evaluatie. Een heel ander verhaal is dat in Luxemburg, waar de partij veel heeft geleerd van de voorgaande verkiezingen en waar veel handelingen routinematig konden plaatsvinden. Dit bevestigt dan ook de verwachting dat partijen met een hogere mate van routinisering een hoger percentage stemmen halen. Samenhangend met routinisering was de verwachting dat een hogere mate van waarde-infusie onder de leden zou zorgen voor een hoger percentage stemmen. Voor deze verwachting is geen bewijs gevonden; in alle drie de landen was in sommige gevallen wel sprake van deze waarde-infusie, maar Sven Clement gaf vooral aan dat men ervan uit moet gaan dat de kandidaten meedoen vanuit individuele belangen.

Voor de verwachting dat een meer gesloten systeem voor het kiezen van kandidaten tot een hoger percentage stemmen leidt, is ook geen bewijs gevonden. Uit de analyse blijkt zelfs dat Luxemburg het meest open systeem had, waarbij de kandidaten niet eens lid hoefden te zijn. Uit de interviews met alle landen bleek wel dat zij het campagnebudget zien als een belangrijke factor voor het al dan niet succes hebben tijdens verkiezingen. De verwachting dat een hoger campagnebudget leidt tot een hoger percentage stemmen wordt dan ook bevestigd door de analyse, waar de Luxemburgse partij bijna twee keer het budget van dat van de Nederlandse partij te besteden had. De Luxemburgse partij stelde zelfs dat zij met 10.000 euro meer twee extra zetels hadden kunnen halen. De laatste verwachting was dat wanneer postmaterialistische waarden een grotere rol speelden in de campagnetijd, dit een positief effect zou hebben op het percentage stemmen. Zowel de geïnterviewden uit Luxemburg, Zweden als Nederland geven aan dat hun standpunten niet van belang zijn zowel tijdens als na de campagne. De Luxemburgse Piratenpartij geeft aan dat het essentieel is om over alle thema's een standpunt in te nemen, om zo een groter electoraat te bedienen. Deze laatste verwachting is daarom ook niet bevestigd.

De hoofdvraag van dit onderzoek luidde als volgt: welke factoren zijn van belang in het succes van sommige Piratenpartijen en het falen van andere Piratenpartijen binnen Europa? Concluderend kunnen we stellen dat organisatie, routinisering en budget de factoren zijn die van belang zijn voor het al dan niet succes hebben van Piratenpartijen in Europa. Dit is een exploratief onderzoek, dus de resultaten moeten niet als causaal worden opgevat. Wel is hier de eerste stap gezet naar het onderzoeken van nieuwe nichepartijen, zoals de Piratenpartij. Dit onderzoek kan goed gebruikt worden ter verdieping van verschillende theorieën en om de familie van Piratenpartijen beter te leren kennen. In verder onderzoek zou het interessant kunnen zijn om een andere case-selectie te maken om te zien of dit een groot verschil maakt. Op die manier zouden er ook nog andere variabelen gevonden kunnen worden. Verder zou een kwantitatief onderzoek moeten volgen om conclusies te kunnen trekken over de causaliteit. De interne validiteit van dit onderzoek is groot door het directe contact dat

met de betrokkenen heeft plaatsgevonden. De externe validiteit is daarentegen laag, en dit onderzoek is dan ook niet geschikt voor het doen van generaliseerbare uitspraken. Met dit onderzoek is een start gemaakt om een nieuwe stroom literatuur te genereren over de moderne nichepartijen. Het is tijd dat het onderzoek naar politieke partijen de Piratenpartij gaat zien als een serieuze partij die belangrijk is om mee te nemen tijdens onderzoek. Dit onderzoek geeft een eerste inzicht in wat het toekomstig onderzoek naar Piratenpartijen nog kan brengen.

Literatuur

- Abramowitz, A. (1988). Explaining senate election outcomes. *American Political Science Review*, 82, 2, 385–403.
- AD. (2019). *Bekijk hier alle uitslagen*. Geraadpleegd op 29 mei 2019, van <https://www.ad.nl/politiek/bekijk-hier-alle-uitslagen~a731492e/>.
- Adams, J., Clark, M., Ezrow, L. and Glasgow, G. (2006). ‘Are Niche Parties Fundamentally Different from Mainstream Parties? The Causes and the Electoral Consequences of Western European Parties’ Policy Shifts, 1976–1998’. *American Journal of Political Science*, 50, 3, 513–529.
- Almqvist, M. F. (2016). Pirate Politics between Protest movement and the Parliament. *Ephemera*, 16, 2, 97.
- Baldini, G., & Bolgherini, S. (2015). So similar, yet so different: Alternative für Deutschland and the pirate party. In G. D’Ottavio, & T. Saalfeld (Eds.), *The German election of 2013: Breaking the mould of post-unification politics?* (pp. 181–202). Farnham: Routledge.
- Baum, J., & Robinson, J. A. (1999). Party primaries in Taiwan: trends, conditions, and projections in candidate selection. *Maryland Series in Contemporary Asian Studies*, 6, 1, 1-62
- Bentham, J., Burns, J., & Schofield, P. (1968). *The collected works of jeremy bentham*. London: Athlone Press.
- Beyer, J., & McKelvey, F. (2015). You are not welcome among us: Pirates and the State. *International Journal of Communication*, 9, 890-908.
- Bieber, I., Rossteutscher, S., & Scherer, P. (2015). Anti-party voting in Germany: The Alternative for Germany (AfD) and the pirate party. In A. De Petris & T. Poguntke (Eds.), *Anti-party parties in Germany and Italy: Protest movement and parliamentary democracy* (pp. 51–75). Giugno: LUISS University Press.
- Bischof, D. (2017). Towards a renewal of the niche party concept: Parties, market shares and condensed offers. *Party politics*, 23, 3, 220-235.
- Bolleyer, N., Van Spanje, J., & Wilson, A. (2012). New parties in government: Party organisation and the costs of public office. *West European Politics*, 35, 5, 971-998.
- Burkart, P. (2014). *Pirate politics: The new information policy contests*. Cambridge: MIT Press.
- Carty, R. K. (2004). Parties as franchise systems: The strataarchical organizational imperative. *Party Politics*, 10, 1, 5-24.
- Cox, G. W., & Thies, M. F. (2000). How Much Does Money Matter? “Buying” Votes in Japan, 1967-1990. *Comparative Political Studies*, 33, 1, 37-57.
- Della Porta, D., Fernández, J., Kouki, H., & Mosca, L. (2017). *Movement parties against austerity*. Cambridge: Polity Press.

- ElectionGuide. (2018). *Election for Luxembourg Chamber of Deputies*. Geraadpleegd op 30 april 2019, van <http://www.electionguide.org/elections/id/2633/>.
- Erlingsson, G.Ó., & Persson, M. (2011). The Swedish pirate party and the 2009 European parliament election: Protest or issue voting? *Politics*, 31, 3, 121–128.
- European Pirate Party. (2019). *THE COMMON EUROPEAN ELECTIONS PROGRAMME IS SIGNED!* Geraadpleegd op 25 april 2019, van <https://european-pirateparty.eu/the-common-european-elections-programme-is-signed/>.
- Gallagher, M., Marsh, M., Ph. D., & European Consortium for Political Research. (1988). *Candidate selection in comparative perspective : The secret garden of politics*. London: Sage Publications.
- Gerring, J. (2017). *Case study research: Principles and practices*. Cambridge: Cambridge university press.
- Gierzynski, A., & Breaux, D. (1991). Money and votes in state legislative elections. *Legislative Studies Quarterly*, 16, 2, 203-217.
- Grier, K. (1989). Campaign spending and senate elections, 1978–1984. *Public Choice*, 63, 3, 201–220.
- Gunther, R., & Diamond, L. (2003). Species of political parties: A new typology. *Party Politics*, 9, 2, 167-199.
- Harmel, R., & Janda, K. (1994). An integrated theory of party goals and party change. *Journal of theoretical politics*, 6, 3, 259-287.
- Hazan, R. & Rahat, G. (2006). Candidate selection: methods and consequences. In R. S. Katz & W. Crotty (Eds), *Handbook of party politics* (pp. 109-121). London: SAGE Publications.
- Hochard, C. (2019). *The Pirate Party emerges as the biggest winner in the election*. Geraadpleegd op 6 mei 2019, van <https://today.rtl.lu/news/luxembourg/a/1253561.html>.
- Inglehart, R. F. (1971). The silent revolution in Europe: Intergenerational change in post-industrial societies. *American political science review*, 65, 4, 991-1017.
- Inglehart, R. F. (2008). Changing values among western publics from 1970 to 2006. *West european politics*, 31, 1-2, 130-146.
- Ishiyama, J. T. (2001). Party organization and the political success of the communist successor parties. *Social Science Quarterly*, 82, 4, 844-864.
- Jääsaari, J., & Hildén, J. (2015). From file sharing to free culture: The evolving agenda of European pirate parties. *International Journal of Communication*, 9, 20, 870–889.
- Katz, R. S. (2001). The problem of candidate selection and models of party democracy. *Party politics*, 7, 3, 277-296.
- Katz, R. S., & Mair, P. (1993). The evolution of party organizations in Europe: the three faces of party organization. *American review of politics*, 14, 4, 593-617.
- Khetani, S. (2012). *A Short History Of The Pirate Party, Who Just Clobbered Merkel's Allies In German Elections*. Geraadpleegd op 24 april 2019, van

- <https://www.businessinsider.com/pirate-party-germany-elections-2012-4?international=true&r=US&IR=T>.
- Kiesraad. (2019). *Tweede Kamer 15 maart 2017*. Geraadpleegd op 30 april 2019, van <https://www.verkiezingsuitslagen.nl/verkiezingen/detail/TK20170315>.
- Kitzinger, J. (1995). Qualitative research: Introducing focus groups. *Bmj*, 311, 7000, 299-299.
- Kristjánsson, S. (1998) 'Electoral politics and governance: Transformation of the party system in Iceland 1970–1996', in Pennings, P. and Lane, J. E. (Eds), *Comparing Party System Change* (167-182). London: Routledge.
- Levitsky, S. (1998). Institutionalization and Peronism: the concept, the case and the case for unpacking the concept. *Party politics*, 4, 1, 77-92.
- Levitt, S. D. (1994). Using repeat challengers to estimate the effect of campaign spending on election outcomes in the US House. *Journal of Political Economy*, 102, 4, 777-798.
- Lipset, S. M., & Rokkan, S. (1967). Cleavage structures, party systems, and voter alignments. In Lipset, S. M., & Rokkan, S. (Eds), *Party Systems, and Voter Alignments: Cross National Perspective* (pp. 91-138). New York: Free Press.
- Mair, P., & Mudde, C. (1998). The party family and its study. *Annual review of political science*, 1, 1, 211-229.
- Mangen, S. (1999). Qualitative research methods in cross-national settings. *International Journal of Social Research Methodology*, 2, 2, 109-124.
- Maškarinec, P. (2017). The Czech pirate party in the 2010 and 2013 parliamentary elections and the 2014 European parliament elections: Spatial analysis of voter support. *Slovak Journal of Political Sciences*, 17, 1, 5-33.
- Meguid, B. M. (2005) 'Competition Between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy in Niche Party Success'. *American Political Science Review*, 99, 3, 347–359.
- Meyer, T. M., & Miller, B. (2015). The niche party concept and its measurement. *Party Politics*, 21, 2, 259-271.
- Moon, W. (2002). *The paradox of less efficient incumbent spending: Theory and tests*. Working paper, University of California, Los Angeles.
- Morgan, D. L. (1997). *Qualitative Research Methods: Focus groups as qualitative research*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Mortkowitz, S. (2019). *Czech Pirates, ahoy!*. Geraadpleegd op 6 mei 2019, van <https://www.politico.eu/article/czech-pirate-party-anti-establishment-ivan-bartos-ahoy/>.
- Norris, P. (2006). Recruitment. In R. S. Katz & W. Crotty (Eds), *Handbook of party politics* (pp. 89-108). London: SAGE Publications.
- Otjes, S. (2019). All on the same boat? Voting for pirate parties in comparative perspective. *Politics*, 16, 1, 1-16.

- Palda, F., & Palda, K. (1998). The impact of campaign expenditures on political competition in the French legislative elections of 1993. *Public choice*, 94, 1-2, 157.
- Politico. (2019a). *Sweden*. Geraadpleegd op 29 mei 2019, van <https://www.politico.eu/2019-european-elections/sweden/>.
- Politico. (2019b). *Germany*. Geraadpleegd op 29 mei 2019, van <https://www.politico.eu/2019-european-elections/germany/>.
- Politico. (2019c). *Czech Republic*. Geraadpleegd op 29 mei 2019, van <https://www.politico.eu/2019-european-elections/czech-republic/>.
- Politico. (2019d). *Luxembourg*. Geraadpleegd op 29 mei 2019, van <https://www.politico.eu/2019-european-elections/luxembourg/>.
- PPI. (n.d.). *Pirate parties*. Geraadpleegd op 27 maart 2019, van <https://pp-international.net/pirate-parties/>.
- Rahat, G., & Hazan, R. Y. (2001). Candidate selection methods: An analytical framework. *Party politics*, 7, 3, 297-322.
- Sharwood, S. (2017). *Iceland's Pirate Party loses four MPs in new elections*. Geraadpleegd op 6 mei 2019, van https://www.theregister.co.uk/2017/10/29/iceland_pirate_party_loses_4_mps_2017_election/.
- Sweden.se. (2019). *Political Parties in Sweden*. Geraadpleegd op 6 mei 2019, van <https://sweden.se/society/political-parties-in-sweden/>.
- The Federal Returning Officer. (2017). *Bundestag election 2017*. Geraadpleegd op 5 mei 2019, van <https://www.bundeswahlleiter.de/en/bundestagswahlen/2017/ergebnisse/bund-99.html>.
- Transparency International. (2018). *Corruption Perception Index 2018*. Geraadpleegd op 27 maart 2019, van <https://www.transparency.org/cpi2018>.
- Van den Herik, H. J., & Schermer, B. W. (2006). *Elektronische surveillance, veiligheid en privacy. Veiligheid en recht. Nieuwe doelwitten en strategieën*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
- Vennix, J. (2016). *Onderzoeks-en interventiemethodologie: een beknopte inleiding*, reader from the Nijmegen School of Management. *Radboud University Nijmegen*.
- VAL. (2018). *Val till riksdagen – Röster*. Geraadpleegd op 30 april 2019, van <https://data.val.se/val/val2018/slutresultat/R/riks/index.html>.
- Von Beyme, K. (1988). Right-wing extremism in post-war Europe. *West European Politics*, 11, 2, 1-18.
- Wagner, M. (2012). Defining and measuring niche parties. *Party Politics*, 18, 6, 845-864.
- White, J. (2011). *Political allegiance after european integration*. Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Wolinetz, S. (2006). Party systems and party system types. In R. S. Katz & W. Crotty (Eds), *Handbook of party politics* (pp. 51-62). London: SAGE Publications.
- Zuboff, S. (2019). *The age of surveillance capitalism: The fight for a human future at the new frontier of power*. New York: Public Affairs.